

Zasady prawa międzynarodowego

Prawo międzynarodowe publiczne – ćwiczenia

Semestr letni 2017/2018

mgr Joanna Poprawska

Zasady prawa międzynarodowego – normy prawne szczególnego rodzaju ze względu na swoje znaczenie, moc obowiązującą, tryb uzyskania tej mocy oraz zmiany, właściwe dla obrotu międzynarodowego. Mają charakter bezwzględnie obowiązujący (tj. *ius cogens*). W doktrynie prawa międzynarodowego publicznego, jak do tej pory, nie powstał jednolity, wyczerpujący katalog podstawowych zasad prawa międzynarodowego – szczególne znaczenie mają jednak dwa dokumenty:

- Deklaracja zasad prawa międzynarodowego dotyczących przyjaznych stosunków i współdziałania państw zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych (Rezolucja ZO ONZ nr 2625(XXV) z 24 października 1970 r.)
- Akt Końcowy KBWE z 1 sierpnia 1975 r., Akt Helsiński - Deklaracja zasad rządzących wzajemnymi stosunkami między Państwami uczestniczącymi

Zasady prawa międzynarodowego zgodnie Deklaracją zasad prawa międzynarodowego dotyczących przyjaznych stosunków i współdziałania państw zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych:

- państwa w ich stosunkach międzynarodowych powinny powstrzymać się od groźby lub użycia siły przeciw integralności terytorialnej lub niepodległości politycznej jakiegokolwiek państwa lub w inny sposób niezgodny z celami Narodów Zjednoczonych;
- państwa powinny regulować ich spory międzynarodowe środkami pokojowymi w taki sposób, by pokój międzynarodowy, bezpieczeństwo i sprawiedliwość nie zostały naruszone;
- obowiązek niemieszania się w sprawy należące do wewnętrznej jurysdykcji jakiegokolwiek państwa;
- obowiązek państw współdziałania ze sobą;
- zasada równouprawnienia i samostanowienia ludów;
- zasada suwerennej równości państw;
- zasada wykonywania w dobrej wierze zobowiązań zaciągniętych przez nie, zgodnie z Kartą.

Zasady prawa międzynarodowego według Aktu Końcowego KBWE:

- zasada suwerennej równości i poszanowania praw wynikających z suwerenności;
- zasada powstrzymania się od groźby użycia siły lub jej użycia;
- zasada nienaruszalności granic;
- zasada integralności terytorialnej państw;
- zasada pokojowego załatwiania sporów;
- zasada nieingerencji w sprawy wewnętrzne;
- zasada poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności, włączając w to wolność myśli, sumienia, religii lub przekonań;
- zasada równouprawnienia i prawa narodów do samostanowienia;
- zasada współpracy między państwami;
- zasada wykonywania w dobrej wierze zobowiązań wynikających z prawa międzynarodowego.

Zasada suwerenności

- Przez **suwerenność** – jako samookreślenie się państw, zdolność do samodzielnego, niezależnego od jakiegokolwiek innego podmiotu, występowania w stosunkach międzynarodowych (*Bierzanek, Symonides, s. 121*) – należy rozumieć dwa aspekty:
- **samowładność**, tj. prawną niezależność od jakichkolwiek czynników zewnętrznych;
- **całowładność**, tj. kompetencję normowania wszystkich stosunków wewnątrz państwa.
- Zasada suwerenności państw stanowi podstawową zasadę współczesnego p.m.p., określającą ich sytuację w społeczności międzynarodowej.

Zasada powstrzymania się od groźby użycia siły lub jej użycia

- Powstrzymywanie się – aspekt negatywny
- Art 2 ust. 2 Karty Narodów Zjednoczonych: *Wszyscy członkowie, w celu zapewnienia sobie praw i korzyści wynikających z członkostwa, wykonywać będą w dobrej wierze zobowiązania przyjęte przez nich zgodnie z niniejszą Kartą.*

Zasada integralności terytorialnej

Zasada **integralności terytorialnej** polega – wg Aktu Końcowego KBWE (*op. cit.*) – na: powstrzymaniu się od wszelkich działań niezgodnych z celami i zasadami Karty NZ przeciwko integralności terytorialnej, niepodległości politycznej lub jedności państw; powstrzymaniu się od groźby użycia siły lub jej użycia oraz powstrzymaniu się od czynienia terytorium któregośkolwiek z państw przedmiotem okupacji wojskowej lub innych bezpośrednich lub pośrednich środków przymusu podejmowanych wbrew prawu międzynarodowemu.

Zasada nienaruszalności granic

Zasada **nienaruszalności granic** sformułowana w Akcie Końcowy KBWE (*op. cit.*) polega na uznaniu wzajemnym za nienaruszalne wszystkich granic państwowych i powstrzymaniu się na zawsze od zamachów na te granice oraz na powstrzymaniu się od wszelkich żądań lub działań zmierzających do zawładnięcia i uzurpacji części lub całości terytorium któregośkolwiek z państw.

Zasada samostanowienia narodów

- Przysługująca współcześnie wszystkim narodom zasada **samostanowienia narodów** polega na:
- szanowaniu równych praw wszystkich narodów i ich prawa do samostanowienia,
- poszanowaniu prawa wszystkich narodów, w warunkach pełnej wolności, do określenia, kiedy i jak sobie życzą, swojego wewnętrznego i zewnętrznego statusu politycznego, bez ingerencji z zewnątrz, i dążenia, według swego uznania, do rozwoju politycznego, gospodarczego, społecznego i kulturalnego,
- wyeliminowaniu wszelkich form naruszania tej zasady.

Zasada nieingerencji w sprawy wewnętrzne:

- Wynikająca z zasady suwerenności i uznana za jedną z podstawowych zasad pokojowego współistnienia, zasada **nieingerencji w sprawy wewnętrzne państwa** – tj. zakazu mieszania się państw (i organizacji międzynarodowych) w sprawy należące do kompetencji własnej innych państw – obejmuje następujące reguły:
- powstrzymać się od jakiejkolwiek ingerencji, bezpośredniej lub pośredniej, indywidualnej lub zbiorowej, w wewnętrzne lub zewnętrzne sprawy należące do zakresu wewnętrznej jurysdykcji innego państwa, niezależnie od ich stosunków wzajemnych;
- powstrzymać się od jakiejkolwiek formy ingerencji zbrojnej lub groźby takiej ingerencji przeciwko innemu państwu;
- powstrzymać się, w każdych okolicznościach, od wywierania jakiegokolwiek militarnego lub politycznego, gospodarczego lub innego nacisku zmierzającego do podporządkowania swym własnym interesom wykonywania przez inne państwo praw wynikających z jego suwerenności i w ten sposób zapewnienia sobie korzyści jakiegokolwiek rodzaju,
- powstrzymać się od udzielania bezpośredniej lub pośredniej pomocy działalności terrorystycznej lub wywrotowej albo innej działalności zmierzającej do obalenia siłą ustroju innego państwa.

Historia stosunków międzynarodowych zna liczne przykłady złamania tej zasady, tj. bezprawnych interwencji (ingerencji) w sprawy innych państw, dokonywanych pod różnymi pretekstami i rozmaicie uzasadnianych. Interwencja może przybierać różne formy, np. zbrojną, gospodarczą czy dyplomatyczną.

Zasada równouprawnienia:

- prawa wszystkich państw są respektowane w jednakowy sposób i z jednakową mocą
- równość wobec prawa:
  - jeden głos na konferencjach lub w organizacjach,
  - procedura protokolarna ustalana jest na podstawie kryteriów formalnych (czas, kolejność alfabetyczna, reguła starszeństwa)
- w stosunkach zewnętrznych organy państwowe korzystają z takich samych immunitetów i przywilejów
- akty państwa nie mogą być przedmiotem oceny prawnej w wewnętrznym systemie sądownictwa innego państwa
- zasada okazywania przez państwa wzajemnego szacunku (kurtuazja międzynarodowa)

Zasada pokojowego załatwiania sporów

- Wg Aktu Końcowego KBWE (*op. cit.*) **pokojowe załatwianie sporów** polega na załatwianiu sporów wynikłych między państwami środkami pokojowymi w taki sposób, by międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość nie zostały zagrożone. Państwa mają dążyć do osiągnięcia szybkiego i słusznego rozwiązania na podstawie prawa międzynarodowego, z użyciem takich środków, jak: rokowania, badania, pośrednictwo, postępowanie pojednawcze, arbitraż, postępowanie sądowe, inne środki pokojowe według własnego wyboru, w tym procedurę ustaloną przed powstaniem sporu.
- W razie niepowodzeń państwa dalej będą szukać pokojowych środków załatwienia sporu. Inne państwa zaś mają powstrzymać się od uniemożliwienia realizacji tego zamiaru.

Zasada poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności

- Zasada **poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności** obejmuje następujące reguły:
- szanować prawa człowieka i podstawowe wolności, włączając w to wolność myśli, sumienia, religii lub przekonań każdego bez względu na różnicę rasy, płci, języka lub religii,
- popierać i zachęcać do efektywnego korzystania z obywatelskich, politycznych, ekonomicznych, społecznych, kulturalnych i innych praw i wolności, które wynikają wszystkie z przyrodzonej godności ludzkiej osoby i mają podstawowe znaczenie dla jej swobodnego i pełnego rozwoju,
- uznawać i szanować wolność jednostki w zakresie wyznawania i praktykowania, indywidualnie lub wspólnie z innymi, religii lub przekonań zgodnie z nakazami jej własnego sumienia.
- szanować prawa osób należących do mniejszości narodowych, do równości wobec prawa, dając im pełną możliwość rzeczywistego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności i chronić ich uzasadnione interesy w tej dziedzinie.

Zasada wykonywania w dobrej wierze zobowiązań wynikających z prawa międzynarodowego

Zasada dobrej wiary – podstawą stosunków wiążących państwa jest ich wola, która je wiąże (państwo przyjmuje obowiązki z własnej woli, wywołuje to skutki prawne, stwarza zobowiązania międzynarodowe, które trwa niezależnie od jego zgody)

Bibliografia:

- L. Antonowicz, *Podręcznik prawa międzynarodowego*, Warszawa 2003
- M. Perkowski, *Podmiotowość prawa międzynarodowego współczesnego uniwersalizmu w złożonym modelu klasyfikacyjnym*, Białystok 2008
- R. Bierzanek, J. Symonides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2005
- Karta Narodów Zjednoczonych podpisana 26 czerwca 1945r. w San Francisco, tekst dostępny na stronie internetowej Ośrodka Informacji ONZ w Warszawie:
http://www.unic.un.org.pl/dokumenty/karta_onz.php/.
- Deklaracja zasad prawa międzynarodowego dotyczących przyjaznych stosunków i współdziałania państw zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych (Rezolucja ZO ONZ nr 2625(XXV) z 24 października 1970 r.), w: P.Łaski, I. Gawłowicz, *Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego publicznego*, Cz. II, Szczecin 2001. Dokument dostępny w języku angielskim na stronie internetowej Zgromadzenia Ogólnego ONZ: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/348/90/IMG/NR034890.pdf?OpenElement>.
- Akt Końcowy KBWE z 1 sierpnia 1975 r., Akt Helsiński - Deklaracja zasad rządzących wzajemnymi stosunkami między Państwami uczestniczącymi, w: P.Łaski, I. Gawłowicz, *Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego publicznego*, Cz. II, Szczecin 2001. Dokument dostępny w języku angielskim na stronie internetowej Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie: <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>.